

ГРАФІЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У РОМАНІ Ш. БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»

Соколовська Г. В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

Сирко І. М.

*науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

Одним із різновидів мови (усної чи писемної) є текст, який завжди впливає на читача, викликає у нього певні емоції. Вивчення мовних засобів, що виражають ці емоції, є важливою і актуальною дослідницькою проблемою, адже з'ясувавши ціль використання письменником конкретних емотивних мовних одиниць, «можна з'ясувати способи його підсвідомого впливу на розум та емоції читача, виявити особливості та специфіку особистого стилю автора та його психіки» [3, с. 58]. Емоції можна передати невербально (жестами чи мімікою) та вербально (мовними засобами). До останніх належать лексичні, лексико-стилістичні, графічні та граматичні засоби вираження емоцій.

Розгляньмо графічні засоби вираження емоцій, репрезентовані у творі Ш. Бронте «Джейн Ейр». Для початку слід зазначити, що обрані нами для аналізу мовні засоби не є ключовими елементами тексту. Вони розглядаються лише як «своєрідні маркери тих мовних одиниць, які, крім експліцитного змісту, несуть ще й імпліцитний» [3, с. 58]. Серед основних графічних засобів вираження емоцій в аналізованому романі (жирний шрифт, розрядка, курсив, велика / мала літери) найчастіше простежуємо *капіталізацію* та *дефісацію*.

Аналіз емотивно-маркованих контекстів засвідчив, що письменниця використовує *капіталізацію* у різних частинах мови, проте найбільш часто капіталізуються іменники, займенники або модальні слова. Схвильованість та обурення головної героїні демонструє капіталізація слів *TRUTH* та *YOU* в епізоді розмови Джейн Ейр з Міс Рід: *How dare I, Mrs. Reed? How dare I? Because it is the TRUTH! ... I will tell anybody who asks me questions, this exact tale. People think you a good woman, but you are bad, hard-hearted. YOU are deceitful!* [4, с. 74]. Як бачимо, в наведеному уривку капіталізація додатково демонструє негативне ставлення головної героїні до своєї співрозмовниці та до конкретної ситуації.

Відомо, що «графічно виділені ділянки тексту завжди привертають увагу адресата незвичністю свого оформлення» [2, с. 163]. У такий спосіб графіка сприяє виокремленню важливих елементів, оскільки акцентує саме те, що повинно бути помічено. Так, у наступній ілюстрації графічно виділеним за

допомогою капіталізації є слово *WILL*: «*What! you WILL go?*» «*I am cold, sir*» «*Cold? Yes, – and standing in a pool! Go, then, Jane; go!*» *But he still retained my hand, and I could not free it* [4, с. 185]. У словах Едварда Рочестера звучить жаль і розчарування з приводу того, що Джейн залишає його. Додатковий прагматичний смисл, закладений у капіталізацію слова *WILL*, сприяє передачі сили емоцій героя.

Наступна ілюстрація демонструє посилення емотивного ефекту цілого мікроконтексту. Тут написання слів великими літерами чітко передає емоцію злості: *His lips and cheeks turned white – quite white. «I SHOULD KILL YOU – I AM KILLING YOU?»* [4, с. 97]. Як бачимо, зазначену емоцію письменника передає не словом, а цілим реченням, що вказує на вищий ступінь роздратування Джона на пропозицію Джейн залишитися лише друзями. Капіталізація, як спосіб оформлення інформації, потужно підвищує емотивність повідомлення.

Як слушно зауважує А. Палійчук, «на початковому етапі рецепції, графічні засоби привертають увагу читача до форми написання. Таким чином, форма стає значущою і, взаємодіючи зі значенням графічно виділеної лексичної одиниці, семантично ускладнює її» [1, с. 93]. Ця обставина дає підстави стверджувати, що прийоми графічної образності слушно вважають важливими засобами підвищення емотивності тексту. До таких прийомів зараховуємо і *defіcацію* (поділ слів на частини). У тексті роману знаходимо такі її приклади: «*Then you ARE going to be married, sir?*» «*Ex-act-ly – pre-cise-ly: with your usual acuteness, you have hit the nail straight on the head*» «*Soon, sir?*» [4, с. 209]. У цьому фрагменті дефісація демонструє здивування Джейн від здогадки про майбутнє одруження Рочестера.

Для передачі додаткового прагматичного смислу Ш. Бронте часто використовує також традиційні засоби експресивної пунктуації: знаки питання, знаки оклику та ін. Такі графічні прийоми відображають, актуалізують її авторську оцінку. Епізодично підсилюють емоційність висловлювання і такі засоби збільшення емотивності як еліптичні речення та риторичні питання. Розглянемо приклад з роману «Джейн Ейр», у якому значне емоційне напруження простежується через ряд згаданих графічних засобів: «*What! What!*» *he cried. «Did she say that to me? Did you hear her, Eliza and Georgiana? Won't I tell mama? but first...»* [4, с. 58]. Ціле висловлювання загалом виражає крайнє обурення персонажа.

Цікавим для аналізу вважаємо наступний мікроконтекст, що є прикладом того, як емоції впливають на можливість / неможливість висловити думку: «*You... are not a servant at the hall, of course. You are...» – He stopped, ran his eye over my dress, which, as usual, was quite simple: a black merino cloak, a black beaver bonnet; neither of them half fine enough for a lady's-maid. He seemed puzzled to decide what I was...* [4, с. 300]. Захопленому емоціями головному героєві бракує слів, він не може їх підібрати, губиться. Для виділення емотивно важливих елементів Ш. Бронте використовує такий популярний і продуктивний засіб, як три крапки, за допомогою яких вдало омовлює настрій, фізичний чи емоційний стан героя, моделює відповідну тональність тексту.

У підсумку зазначимо, що графічні засоби у творі Ш. Бронте «Джейн Ейр» зосереджують увагу читача на підтексті та підкреслюють емоційний стан героїв.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Палійчук А. Л. Наративний код інтимізації (на матеріалі англомовного художнього дискурсу): дис. ... канд. філол. наук. Луцьк, 2011. 253 с.
- 2.Сирко І. М. Графічні засоби інтимізації щоденникового тексту. *Молодий вчений: науковий журнал*. № 3.1 (55.1), 2018. С. 161-165.
- 3.Степанюк М. П. Графічні та граматичні засоби вираження емоцій у романах Ш. Бронте й Е. Бронте. *Науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту імені Лесі Українки. Р. І: Когнітивна лінгвістика*. № 5, 2014. С. 57-60.
- 4.Bronte Ch. Jane Eyre. N. Y.: Penguin Group, 1982. 462 p.

ВАЛЕНТНІСТЬ ДІЕСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПРИРОДИ В ХУДОЖНЬОМУ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛЯХ

Сулима О. П.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Поняття «валентність» є одним з основних питань сучасної лінгвістики, оскільки вона виявляє системний характер мовних одиниць різних рівнів, виявлювана, однак, найяскравіше в межах дієслівної лексики.

«Семантико-синтаксична валентність ... категоріальна одиниця, яка відображає той факт, що ознакові слова як єдині носії валентності (маємо на увазі насамперед дієслова) вимагають певних контекстних партнерів (іменників) із відповідними семантичними ознаками і виключають інших контекстних партнерів з іншими семантичними ознаками» [2, с. 9]. Попри те, що дослідники визначають дієслово як головний виразник валентності й, відповідно, основний структурний компонент речення, частину дієслів, що не передбачає залежних актантів, вчені традиційно називають невалентними (нуль-валентними, безособовими) [3]. Їхньою специфікою є те, що вони не актуалізують залежного суб'єкта або об'єкта і можуть функціонувати в реченні самостійно. Традиційно в безособових дієсловах на позначення процесів природи виділяють імпліцитний суб'єкт *воно* (як в інших індоєвропейських мовах: німецьке *Es regnet* чи англійське *It rains – Дощить*), що мислиться, проте не актуалізований та не виражений лексичною одиницею. Відсутність суб'єкта та довільність, неспрямованість процесу зумовлюють відсутність відкритих валентних позицій у конструкціях з дієсловами, що позначають процеси природи, зокрема й метеорологічні.

Однак у спеціалізованих дослідженнях наголошують на тому, що природа постійно змінюється, один процес переходить в інший і цей рух не припиняється ні на мить [1]. При цьому часто різні природні явища значної тривалості чи інтенсивного вияву можуть спричинити надзвичайні ситуації. Саме тому дієслівні лексеми тематичної групи метеорологічних процесів актуалізують у мовців облігаторні компоненти, що уточнюють структуру висловлювання в аспекті